

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

307

Polityka ekonomiczna

Redaktorzy naukowi

Jerzy Sokołowski

Grażyna Węgrzyn

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2013

Redaktor Wydawnictwa: Dorota Pitulec

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Barbara Cibis

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się

na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie

wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Wrocław 2013

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-390-8

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	13
Franciszek Adamczuk , Produkty tradycyjne i regionalne i ich wykorzystanie w promocji regionu.....	15
Ewa Badzińska , Perspektywy i bariery rozwoju firm <i>spin-off</i> w Polsce.....	25
Agnieszka Baer-Nawrocka, Arkadiusz Sadowski , Polityczne i strukturalne czynniki wpływające na przemiany w rozmieszczeniu produkcji trzody chlewnej w krajach Unii Europejskiej.....	35
Agnieszka Barczak , Wykorzystanie metody programowania liniowego do oceny procesu produkcyjnego grup gospodarstw wybranych typów rolniczych.....	45
Wioletta Bieńkowska-Golasa , Odległość gmin wiejskich województwa mazowieckiego od głównych ośrodków gospodarczych a ich poziom przedsiębiorczości	56
Alicja Bonarska-Treit , Turystyka szansą rozwoju lokalnego.....	65
Agnieszka Borowska , Wykorzystanie środków w ramach krajowych programów wsparcia pszczelarstwa w Polsce.....	77
Anna Czech , Bezpieczeństwo energetyczne Polski a odnawialne źródła energii	92
Małgorzata Dolata , Pozycja konkurencyjna obszarów wiejskich Polski Wschodniej z punktu widzenia ich wyposażenia w infrastrukturę gospodarczą.....	100
Monika Fabińska , Wybrane czynniki kapitału regionalnego determinujące rozwój firm z sektora włókienniczo-odzieżowego z województwa łódzkiego	109
Mateusz Folwarski , Wynagrodzenia dyrektorów wykonawczych rady dyrektorów największych amerykańskich banków przed i po kryzysie finansowym	121
Małgorzata Fronczek , Charakter wymiany handlowej Polski z zagranicą po 1990 roku	132
Hanna Godlewska-Majkowska, Agnieszka Komor , Uwarunkowania konkurencyjności przedsiębiorstw sektora motoryzacyjnego w Polsce i w Europie	142
Marcin Gospodarowicz , Sektor mikroprzedsiębiorstw w Polsce i jego wsparcie ze środków UE w latach 2007-2011	152
Marianna Greta, Ewa Tomczak-Woźniak , Polski sektor rolny a cyfryzacja – przykład i bariery realizacji projektu wdrażającego technologie informatyczne.....	165

Sylwia Guzdek , Znaczenie instytucji otoczenia biznesu dla małych i średnich przedsiębiorstw w latach 2007-2012	176
Barbara Hadryjańska , Umacnianie przewagi konkurencyjnej przedsiębiorstw na przykładzie sektora rolno-spożywczego	190
Sławomira Hajduk , Instrumenty ekonomiczne zarządzania przestrzenią na poziomie lokalnym	201
Mariusz Hamulczuk , Asymetria w transmisji cen w łańcuchu żywnościowym. Przykład cen drobiu w Polsce.....	212
Tomasz Holecki, Joanna Woźniak-Holecka, Agata Bocionek , Finansowanie świadczeń opieki zdrowotnej osobom nieubezpieczonym na podstawie decyzji organu wykonawczego samorządu terytorialnego	224
Grażyna Karmowska , Zróżnicowanie rozwoju powiatów województwa zachodniopomorskiego.....	233
Wojciech Kisiała, Bartosz Stępiński , Analiza zróżnicowania przestrzennego absorpcji funduszy Unii Europejskiej przez samorządy terytorialne w Polsce.....	247
Joanna Kizielewicz , Polityka gospodarcza rządu i Unii Europejskiej wobec regionów nadmorskich i jej wpływ na rozwój turystyki morskiej w Polsce	257
Ewa Kołoszycz , Dochody typowych gospodarstw mlecznych w UE w 2011 roku	270
Sylwester Kozak , Efektywność zakładów ubezpieczeń na życie w Polsce w latach 2002-2011. Czy wielkość i własność zagraniczna zakładów mają znaczenie?.....	280
Mariusz Kudelko , Ocena zasadności budowy elektrowni systemowych wykorzystujących nowe złoża węgla brunatnego	292
Anetta Kuna-Marszałek , Strategie ekologiczne przedsiębiorstw na rynkach międzynarodowych.....	305
Piotr Laskowski , Specjalne strefy ekonomiczne jako czynnik rozwoju regionalnego na przykładzie Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej „INVEST- PARK”	317
Wojciech Leoński , Zewnętrzne bariery rozwoju przedsiębiorczości w Polsce..	330
Edyta Łyżwa, Olga Braziewicz-Kumor , Współpraca przedsiębiorstw przemysłowych z innymi uczestnikami rynku w zakresie działalności innowacyjnej.....	341
Agnieszka Malkowska , Strategia rozwoju Euroregionu Pomerania a budowa konkurencyjnego regionu przygranicznego.....	353
Arkadiusz Malkowski , Wschodnia granica Polski. Od peryferii i izolacji do współdziałania	363
Grażyna Mańczak , Ocena polityki proeksportowej w Polsce	373
Antoni Mickiewicz, Bartosz Mickiewicz , Analiza nakładów pracy w gospodarstwach rolnych w 2010 roku w porównaniu do 2002 roku	384

Dominika Mierzwa , Zastosowanie modelu multiplikacyjnej analizy dyskryminacji w ocenie spółdzielczych przedsiębiorstw mleczarskich.....	396
Andrzej Miszczuk , Nowe podejście do regionalnego planowania strategicznego (na przykładzie województwa podkarpackiego).....	408
Zbigniew Mongiało, Michał Świtlyk , Analiza współczynników efektywności uczelni publicznych.....	420
Anna Oleńczuk-Paszal, Monika Śpiewak-Szyjka , Gospodarowanie wojewódzkim zasobem nieruchomości a dochody województwa	431
Piotr Podsiadło , Zagadnienie pomocy publicznej dla przedsiębiorstw w sektorze rybołówstwa.....	442
Halina Powęska , Cel przekraczania granicy uczestników handlu przygranicznego a struktura towarowa transgranicznych zakupów na pograniczu polsko-ukraińskim	454
Zdzisław W. Puślecki , Nowe zjawiska we Wspólnej Polityce Rolnej Unii Europejskiej w warunkach perspektywy budżetowej na lata 2014-2020 ...	465
Bogusława Puzio-Waślawik , Samozatrudnienie w okresie spowolnienia gospodarczego w Polsce	477
Małgorzata Raczkowska , Spółdzielczość socjalna w Polsce	489
Joanna Rogalska , Świętokrzyskie jednostki samorządu terytorialnego jako beneficjenci polityki regionalnej.....	502
Iga Rudawska , Sieć jako pośrednia forma koordynacji gospodarczej na przykładzie zintegrowanej opieki zdrowotnej	513
Robert Rusielik , Determinanty efektywności technicznej produkcji żywca wołowego w Europie i na świecie w roku 2011	522
Karolina Sienkiewicz , Karta Praw Studenta a sytuacja absolwentów szkół wyższych na rynku pracy.....	534
Agnieszka Skoczylas-Tworek , Audyt jako narzędzie optymalizacji zarządzania przedsiębiorstwem w dobie kryzysu ekonomicznego	546
Katarzyna Skorupińska , Niezwiązkowe formy reprezentacji pracowników w polskim systemie stosunków przemysłowych	557
Agnieszka Słomka-Gołębiowska , Determinanty niezależności komitetu wynagrodzeń w bankach w Polsce	569
Jerzy Sokołowski , Optymalizacja wyboru oferty turystycznej przez klienta przy wykorzystaniu portalu internetowego holidaycheck	581
Małgorzata Sosińska-Wit, Karolina Gałązka , Ocena stopnia wykorzystania pomocy publicznej przez przedsiębiorstwa województwa lubelskiego na podstawie wyników badań ankietowych	590
Marcin Stępień , Elementy zasad podatkowych w aspekcie polskiego systemu podatkowego.....	602
Maciej Szczepankiewicz , Potencjał innowacyjny polskich parlamentarzystów.....	612

Magdalena Ślebocka, Aneta Tylman , Rola funduszy unijnych w finansowaniu zrównoważonego rozwoju na przykładzie gmin województwa łódzkiego	623
Arkadiusz Świadek, Katarzyna Szopik-Depczyńska , Aktywność innowacyjna a wielkość przedsiębiorstw w systemie przemysłowym małopolski	633
Dariusz Urban , Gospodarka polska jako miejsce inwestycji z perspektywy wybranych państwowych funduszy majątkowych – przyczynek do badań empirycznych.....	644
Piotr Urbanek , Polityka wynagradzania kadry kierowniczej w polskich bankach publicznych na przykładzie spółek indeksu WIG20	654
Adam Wasilewski , Użytki rolne a rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej w Polsce	667
Anetta Waśniewska , Aktywność społeczna i ekonomiczna stowarzyszeń i fundacji – wybrane zagadnienia na podstawie przeprowadzonych badań	678
Marek Wigier , Sytuacja ekonomiczna przetwórstwa spożywczego w Polsce w okresie członkostwa w UE – stan i perspektywy.....	688
Edward Wiśniewski , Efekty skali w funkcjonowaniu jednostek samorządu terytorialnego na przykładzie gmin województwa zachodniopomorskiego	700
Urszula Zagóra-Jonszta , Ruch spółdzielczy i działalność Franciszka Stefczyka	710
Katarzyna Żak , Diagnoza poziomu innowacyjności polskiej gospodarki.....	721

Summaries

Franciszek Adamczuk , Usage of traditional and regional products in the region's promotion.....	24
Ewa Badzińska , Prospects and barriers to the development of <i>spin-off</i> companies in Poland	34
Agnieszka Baer-Nawrocka, Arkadiusz Sadowski , Political and structural factors affecting the changes in the distribution of pig production in the European Union countries	44
Agnieszka Barczak , The use of the linear programming method to assess the production process of groups of farms of some chosen agricultural types.	55
Wioletta Bieńkowska-Gołas , Distance of rural communities in Mazovian Voivodeship from the main economic centres and their level of entrepreneurship	64
Alicja Bonarska-Treit , Tourism as a chance for local development.....	76
Agnieszka Borowska , The use of funds under National Programmes for the Support of Apiculture in Poland	91
Anna Czech , Polish energy security and renewable energy sources	99

Malgorzata Dolata , Competitive position of East Poland rural areas from the point of view of economic infrastructure equipment.....	108
Monika Fabiańska , Selected factors of the regional capital determining investment decisions of the companies from the textile and clothing sector from Łódź Voivodeship.....	120
Mateusz Folwarski , Remuneration of executive directors of board of directors of the biggest American banks before and after the financial crisis	131
Malgorzata Fronczek , Character of the Polish foreign trade after 1990	141
Hanna Godlewska-Majkowska, Agnieszka Komor , Conditioning of automotive sector enterprises competitiveness in Poland and in Europe.....	151
Marcin Gospodarowicz , Microenterprises in Poland and their support from EU funds in the years 2007-2011.....	164
Marianna Greta, Ewa Tomczak-Woźniak , Polish agriculture sector vs. digitization – example and barriers of the computer technologies implementing project realization	175
Sylwia Guzdek , The importance of business environment for small and medium-sized enterprises in 2007-2012.....	189
Barbara Hadryjańska , Strengthening the competitive advantage of companies on the example of the agri-food sector.....	200
Sławomira Hajduk , Economic instruments of space management on the local level.....	211
Mariusz Hamulczuk , Asymmetric price transmission along the food chain. Example of poultry prices in Poland	223
Tomasz Holecki, Joanna Woźniak-Holecka, Agata Bocionek , Financing health care services for uninsured individuals under a decision of the executive body of the local government.....	232
Grażyna Karmowska , Differences in the development of poviats of West Pomeranian Voivodeship	246
Wojciech Kisiał, Bartosz Stępiński , Spatial differences in the absorption of EU funds by the regional and local governments in Poland.....	256
Joanna Kizielewicz , Economic policy of the government and the European Union towards coastal regions and its influence upon the development of maritime tourism in Poland	269
Ewa Kołoszycz , Income of typical dairy farms in the European Union in 2011.....	279
Sylwester Kozak , Efficiency of life insurance companies in Poland in the years 2002-2011. Do size and foreign ownership matter?.....	291
Mariusz Kudelko , Assessment of building of power plants using new lignite deposits – a systems approach.....	304
Anetta Kuna-Marszałek , Environmental strategies of enterprises on the international markets	316

Piotr Laskowski , Special economic zones as a factor of regional development based on Wałbrzych Special Economic Zone “INVEST-PARK”.	329
Wojciech Leoński , External barriers to the development of entrepreneurship in Poland	340
Edyta Łyżwa, Olga Braziewicz-Kumor , Cooperation of industrial enterprises with other market participants in terms of innovative activity.....	352
Agnieszka Malkowska , Strategy for the development of Pomerania Euro-region and building of competitive border region	362
Arkadiusz Malkowski , The eastern border of Poland from outskirts and isolation to co-operation	372
Grażyna Mańczak , Pro-export policy assessment in Poland.....	383
Antoni Mickiewicz, Bartosz Mickiewicz , Analysis of labour output in agricultural farms in 2010 in comparison to 2002.....	395
Dominika Mierzwa , Application of multiplication analysis of discrimination to the evaluation of cooperative dairy companies	407
Andrzej Miszczuk , New approach the regional strategic planning (as an example of Podkarpackie Voivodeship)	419
Zbigniew Mongiało, Michał Świtłyk , Analysis of efficiency coefficients of public universities	430
Anna Oleńczuk-Paszal, Monika Śpiewak-Szyjka , Voivodeship real estate management vs. voivodeship revenue	441
Piotr Podsiadło , State aid for fishing industry companies.....	453
Halina Powęska , The purpose of crossing the border by cross-border traders and the commodity structure of cross-border purchasing in the Polish-Ukrainian border region.....	464
Zdzisław W. Puślecki , New phenomena in the Common Agricultural Policy of the European Union in the conditions of a budgetary perspective for the years 2014-2020.....	476
Bogusława Puzio-Waślawik , Self-employment during the economic slowdown in Poland	488
Małgorzata Raczkowska , Social cooperative movement in Poland.....	501
Joanna Rogalska , Świętokrzyskie local government units as beneficiaries of regional policy	512
Iga Rudawska , Network as an intermediate form of economic coordination on the example of integrated healthcare	521
Robert Rusielik , Determinants of technical efficiency of beef production in Europe and in the world in 2011.....	533
Karolina Sienkiewicz , Consequences of signing Student’s Law Card for university graduates	545
Agnieszka Skoczyła-Tworek , Audit as a tool for optimization of company management in the current economic crisis.....	556

Katarzyna Skorupińska , Non-trade union forms of employee representation in the Polish system of industrial relations	568
Agnieszka Słomka-Gołębiowska , Determinants of compensation committee independence in banks in Poland.....	580
Jerzy Sokółowski , Optimization of tourist offer selection by using Internet portal HolidayCheck.....	589
Małgorzata Sosińska-Wit, Karolina Gałazka , Assessment of the use of public assistance by companies in Lublin Voivodeship based on survey results	601
Marcin Stępień , Elements of tax rules in the context of the Polish tax system	611
Maciej Szczepankiewicz , Polish parliamentarians' innovation potential.....	622
Magdalena Ślebocka, Aneta Tylman , The role of EU funds in the financing of sustainable development on the example of Łódź Voivodeship municipalities	632
Arkadiusz Świadek, Katarzyna Szopik-Depczyńska , The impact of enterprises' size on regional innovation systems – Małopolskie case	643
Dariusz Urban , Polish economy as a place of investment from the perspective of selected sovereign wealth funds – a contribution to the empirical analyses.....	653
Piotr Urbanek , Executive remuneration policy in the Polish public banks on the example of WIG20 companies.....	666
Adam Wasilewski , Arable land and the development of non-agricultural economic activity in Poland.....	677
Anetta Waśniewska , Social and economic activity of associations and foundations – selected problems based on research.....	687
Marek Wigier , Food processing in Poland in the times of EU membership – condition and perspective	699
Edward Wiśniewski , Economies of scale in the operation of local government units on the example of communities of Western Pomerania.....	709
Urszula Zagóra-Jonszta , Cooperative movement and activities of Franciszek Stefczyk	720
Katarzyna Żak , Diagnosis of the innovation level of Polish economy	732

Agnieszka Borowska

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

WYKORZYSTANIE ŚRODKÓW W RAMACH KRAJOWYCH PROGRAMÓW WSPARCIA PSZCZELARSTWA W POLSCE

Streszczenie: Celem artykułu jest przedstawienie stopnia i kierunków wykorzystania środków w ramach krajowych programów wsparcia pszczelarstwa w Polsce na lata 2007/08–2009/10 i 2010/11–2012/13. W opracowaniu wykorzystano niepublikowane dane pochodzące z Agencji Rynku Rolnego, a także informację nt. aktualnej sytuacji na rynku pszczelnictwa oraz funkcjonowania sektora pszczelarskiego w Polsce po 2014 roku. Opracowanie powstało w trakcie realizacji projektu nr 3745/B/H03/2011/40 NCN w latach 2010-2014. Analizy dokonano w oparciu o metodę opisową, aczkolwiek materiał reprezentuje także aspekty porównawcze.

Słowa kluczowe: krajowy program wsparcia pszczelarstwa w Polsce, pszczoły, pszczelarstwo.

1. Wstęp

Krajowe programy wsparcia pszczelarstwa (KPWP) realizowane w Polsce od 2004 r. pozwoliły na wsparcie finansowe pomocy technicznej dla pszczelarzy i organizacji branżowych. Z uwagi na dużą śmiertelność pszczół w pasiekach wykorzystano fundusze KPWP na działania wspierające odbudowę pogłowia rodzin pszczelich i zasiedlenia uli we Wspólnocie. Ponadto uznano za celowe desygnowanie środków pomocowych na współpracę z wyspecjalizowanymi jednostkami wdrażającymi programy naukowo-badawcze w dziedzinie pszczelarstwa i produktów pszczelich. Do tej pory możliwe było uzyskanie refundacji na przeprowadzenie szkoleń, kursów, konferencji, zakup leków do zwalczania warrozy, wynajem lub zakup przyczep (ławet) do przewozu uli, zakup urządzeń laboratoryjnych, wykonanie analiz jakości miodu, zakup pszczół – matek, pakietów, odkładów pszczelich, zakup sprzętu pszczelarskiego oraz wdrażanie programów badawczych. W latach 2004-2013 na pszczelarstwo w ramach I, II i III KPWP przeznaczono łącznie 125 380 mln euro. Każde działania mające poprawić sytuację branży pszczelarskiej są bardzo wskazane, zwłaszcza z uwagi na jej specyfikę, rozdrobnienie i rozproszenie. Wspierane są

jednak gospodarstwa pasieczne posiadające weterynaryjny numer identyfikacyjny lub wpisane do rejestru prowadzonego przez powiatowego lekarza weterynarii (tak jak było w I i II KPWP), jednak nie we wszystkich działaniach mechanizmu „Wsparcie rynku produktów pszczelich”. Warto, aby środki te były efektywnie wykorzystywane, jednak nie wszyscy pszczelarze mogą z nich skorzystać, wskazuje się tu osoby np. fizyczne prowadzące hobbystycznie gospodarkę pasieczną, a także nieewidencjonowane pasieki w rejestrach. Pośrednio środki te przyczyniają się do pewnej stopniowej, powolnej modernizacji i unowocześnienia branży, ale nadal nie widać działań stymulujących i dynamizujących proces integracji i konsolidacji środowiska pszczelarzy np. w grupy producentów miodu. Mimo że jest to środowisko z ogromnymi tradycjami, zwłaszcza w organizowaniu i funkcjonowaniu organizacji pszczelarskich, to nadal dominuje przeświadczenie o indywidualnym, a nie zawsze grupowym działaniu (produkcja czy sprzedaż produktów gospodarki pasiecznej), zwłaszcza na rynku lokalnym. A szkoda, bo specyfiką polskiego pszczelarstwa jest to, że najważniejszym produktem generującym największy dochód w gospodarstwie jest miód, choć poza nim pozyskuje się także воск, propolis, mleczko pszczele, jad, pierzę i pyłek. Niestety, ograniczamy się do jego analizy, pozostawiając na marginesie produkty tak ważne dla przemysłu farmaceutycznego, chemicznego, kosmetycznego itd. Specjaliści podkreślają, że nadal istnieją liczne bariery rozwoju pszczelarstwa w kraju. Ich powody to m.in.: duże rozdrobnienie, zbyt mała liczba pni w pasiekach, potrzeba wędrówki z rodzinami pszczelimi po terenie, na którym występuje niedobór pożytków, a także uwarunkowania ukierunkowane na cechy społeczno-ekonomiczne pszczelarzy (wiek, kwalifikacje, zawodowość, potencjał itp.) czy ekonomiczne związane z funkcjonowaniem pasieki. Jednak pewne pozytywne zmiany można upatrywać w wyróżnianiu i budowaniu produktów markowych w pszczelarstwie, których przejawem są wysokojakościowe miody regionalne, w tym posiadające unijne oznaczenia ChNP i ChOG (miód wielokwiat z Sejneńszczyzny, miód drahimski, miód wrzosowy z Borów Dolnośląskich, Podkarpacki miód spadziowy, miód kurpiowski), a także miody wpisane na listę produktów tradycyjnych (jest ich 45) oraz miody pozyskiwane ekologicznie. Kolejnym ważnym krokiem w przemianach zachodzących w pszczelarstwie jest stopniowy wzrost gospodarstw towarowych w strukturze gospodarstw pasiecznych, a także udział pszczelarzy zawodowych – choć do poziomu średniego UE (3,2%) jest jeszcze bardzo daleko¹.

2. Cel pracy, materiał źródłowy i metody badawcze

Celem artykułu jest ukazanie dotychczasowego wykorzystania środków w ramach Krajowych Programów Wsparcia Pszczelarstwa w Polsce na lata 2007/2008–2009/2010 i 2010/11–2012/13². W opracowaniu wykorzystano dane pierwotne

¹ P. Semkiw, *Sektor pszczelarski w Polsce w 2012 r.*, Instytut Ogrodnictwa w Skierniewicach, Oddział Pszczelnictwa w Puławach, Puławy 2012.

² *Wsparcie rynku produktów pszczelich*, Biuletyn Informacyjny, wrzesień 2008, nr 9 (207), ARR, Warszawa.

Agencji Rynku Rolnego w zakresie realizacji działań mechanizmu „Wsparcie rynku produktów pszczelich”, a także materiały odwołujące się do rynku pszczelnictwa oraz funkcjonowania sektora pszczelarskiego w Polsce po 2014 r. przygotowane przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, uzupełniono je wytycznymi realizacji i kryteriami przyznawania i refundacji środków dla beneficjentów według obowiązujących aktów prawnych. Analizę przeprowadzono w oparciu o metodę opisową, posiłkowano się także metodą porównawczą.

3. Rola krajowych programów wsparcia pszczelarstwa w Polsce

W 2012 r. w Polsce według rejestrów powiatowych lekarzy weterynarii prowadzeniem pasiek zajmowało się ok. 51,7 tys. osób, 97,6% z nich posiadało pasieki nieprzekraczające 80 rodzin pszczelich. W strukturze pszczelarzy prowadzących gospodarkę pasieczną ponad 6,6 tys. (12,7%) miało do 5 rodzin pszczelich, 13,1 tys. (25,3%) od 6 do 10 uli, a po 13,5 tys. pszczelarzy 11-20 uli oraz 21-50 rodzin pszczelich. W kraju jest zaledwie 0,6% pszczelarzy zawodowych. Tylko 245 podmiotów posiada pasieki liczące od 151-300 uli oraz pasieki towarowe (62 podmioty) liczące powyżej 301 uli. Pasieki w kraju cechują się dużym rozdrobnieniem (najwięcej występuje ich we wschodnich województwach – lubelskim, warmińsko-mazurskim i podkarpackim, najmniej w opolskim i śląskim) i zróżnicowaniem regionalnym rozmieszczenia. Cechują się one niską opłacalnością produkcji, dochodowością. Mała skala produkcji zaś i stale doskwierający brak kapitału na inwestycje (modernizację, restrukturyzację) stanowią istotną barierę rozwoju pasieki i samego pszczelarstwa³. Przy analizie pszczelarstwa należy zwrócić uwagę na kilka aspektów, w tym o znaczeniu ekonomicznym, zdrowotnym pszczół, jak i ludzi (zatrucia wynikające z niewłaściwego wyboru czasu oprysków lub niewłaściwego korzystania z produktów – pestycydów prowadzą do narażenia pszczół miodnych). Do innych aspektów zaliczymy społeczny, gospodarczy, polityczny (formułowanie polityki ochrony środowiska), badawczy, naukowy czy międzynarodowy⁴. Nie sposób omówić wszystkich z nich (np.: nierównomierne napszczelenie, dostępność do pożytków i roślin entomofilnych, problemy wynikające z intensyfikacji produkcji rolnej i wiedzy rolników w zakresie preparatów–pestycydów ochrony roślin, skala strat w pszczołach miodnych, ich monitoring, a ponadto wiarygodna i weryfikowana statystyka dotycząca pszczelarzy i pszczelarstwa i in.), bo nie to stanowi cel opracowania, ale warto choć pokrótce wymienić problemy nurtujące ten sektor gospodarki w kontekście pomocy finansowej, jaka pojawiła się wraz z przygotowaniem krajowych programów wsparcia pszczelarstwa w Polsce. Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom, zmia-

³ D. Gerula, P. Węgrzynowicz, P. Semkiw, *Analiza sektora pszczelarskiego dla opracowania 3-letniego Programu Wsparcia Pszczelarstwa w Polsce w latach 2007-2013*, Oddział Pszczelarstwa Instytutu Sadownictwa i Kwiaciarnictwa w Puławach, Puławy 2007.

⁴ J. Cichoń, J. Wilde, *Competitiveness of the Polish beekeeping industry in the European market*, „Pszczelnictwo” Zeszyty Naukowe 40 (2), 1996, s. 7-15.

nom zachodzącym na rynku wspólnotowym, jak i globalnym, podjęto działania w ramach Wspólnej Polityki Rolnej Unii Europejskiej, które wspierają finansowo inicjatywy beneficjentów prowadzące do rozwoju pszczelarstwa i rynku produktów pszczelich, poprawy jakości miodu dostępnego w sprzedaży, a w dłuższej perspektywie mechanizm ten ma się przyczynić do poprawy konkurencyjności sektora pszczelarskiego na poziomie krajowym i międzynarodowym.

W Polsce pierwszy program w ramach mechanizmu „Wsparcie rynku produktów pszczelich” wynikający z realizacji Krajowego Programu Wsparcia Pszczelarstwa (I KPWP) był zainicjowany w sezonach 2004/05–2006/07. Jego budżet wyniósł 11,7 mln euro. Jego druga edycja (II KPWP) została realizowana w latach 2007/08–2009/10, a pszczelarstwo pozyskało kwotę 13,3 mln euro. Obecnie realizowany jest trzeci program (w latach 2010/11–2012/13), z którego do pszczelarzy i instytucji pszczelarskich ma trafić ok. 15,1 mln euro.

W ramach administrowania mechanizmu Agencja Rynku Rolnego (ARR) refunduje koszty ponoszone na poprawę warunków produkcji, jakości i zbytu produktów pszczelich w ramach kierunków wsparcia określonych przez Komisję Europejską. Współfinansowanie z budżetu unijnego stanowi do 50% wydatkowanych środków, a pozostała część pomocy pochodzi z budżetu krajowego. Pomoc skierowana jest do branży pszczelarskiej i ma ona służyć m.in. rozwojowi pszczelarstwa w kraju oraz ochronie liczebności rodzin pszczelich. Z uwagi na specyfikę i zmiany zachodzące w tym sektorze gospodarki uznano, iż ważnymi kwestiami, które wymagają refundacji, są te prowadzące do łagodzenia problemów związanych ze zwalczaniem warrozy, wspieranie działań, które przyczyniałyby się do niwelowania dużego rozdrobnienia produkcji i zbytu produktów pszczelich w kraju, a także do uzyskania równowagi między podażą a popytem na rynku miodu w krajach UE.

W pierwszym KPWP realizowanym w latach 2004/05–2006/07 łącznie rozliczono 682 umowy, które opiewały na kwotę 38 746 mln zł. Wówczas ARR przekierowała do pszczelarzy kwoty, których największy poziom związany był z zakupem leków na warrozę (15,7 mln zł), a także zakupem matek, pakietów i rodzin pszczelich (12,5 mln zł) oraz organizacją szkoleń w zakresie pszczelarstwa (5 mln zł).

W drugim KPWP w latach 2007/08–2010 ARR sfinansowała 625 projektów. Pomoc wynosiła 47,8 mln zł, choć środki finansowe przeznaczone Polsce przez Komisję Europejską wynosiły 51,5 mln zł. W roku 2011 ARR rozpoczęła realizację pierwszej części z trzyletniego III KPWP w lata 2010-2013. Podpisano 352 umowy, ale ostatecznie zostało rozliczonych 335. Wyplacono beneficjentom blisko 18,3 mln zł. W dwóch latach 2011-2012 rozliczono łącznie 666 umów o wartości 38 792 mln zł. W ciągu pięciu ostatnich lat zrealizowano 1292 umowy na łączną kwotę 86 634 995,3 zł. Najwięcej projektów na wsparcie rynku produktów pszczelich złożyli pszczelarze z województwa mazowieckiego (158 o wartości 7089 870,0 zł), lubelskiego (131 – 14 107 593,5 zł) i dolnośląskiego (124 w kwocie 6 563 935,2 zł), a najmniej z opolskiego (24), świętokrzyskiego (35) i lubuskiego (38) (tab. 1, 2 i 3). Uwzględniając jednak stopień alokacji środków przypadających na złożone projek-

ty, można zauważyć, że najefektywniej uczynili to pszczelarze z województw: lubelskiego, wielkopolskiego i opolskiego (uzyskując od 98 tys. zł do 251 tys. zł za projekt), najmniejsza zaś średnia kwota przypadająca na zrealizowany projekt była w województwach podlaskim (13-27 tys. zł), podkarpackim (38-92 tys. zł), mazowieckim (38-82 tys. zł) i łódzkim (39-92 tys. zł).

W opinii organizacji pszczelarskich nadal najsilniejszego wsparcia wymagają działania ukierunkowane przede wszystkim na profilaktykę i utrzymanie zdrowia pszczół, jednak przy obecnym kształcie programu nie jest to możliwe. W kraju wspiera się *post factum* występowanie choroby, a nie działania prewencyjne. A zatem środki z KPWP przeznaczone są głównie na walkę z warrozą oraz refundację zakupu pszczół, aby odbudować ich pogłowię w pasiekach. To te dwie pozycje stanowiły dotychczas najwyższy udział w ramach KPWP, dla przykładu w latach 2007/2008–2010 ok. 70% wydatkowanych kwot – ich wartość wynosiła 16,5 mln zł. Mimo że w 2011 i 2012 r. udział tych wydatków spadł do 43% (144-146 projektów zrealizowanych w kraju), to wartość pomocy wzrosła do 20,6 mln zł. Warto w tym miejscu wspomnieć, że od roku 2010 w ramach pomocy technicznej skierowanej do pszczelarzy i grup pszczelarzy w programie pszczelarskim przewidziano częściową refundację kosztów zakupu nowego sprzętu pszczelarskiego, którego wcześniej nie ujęto w programie. Dlatego też pojawienie się nowej możliwości finansowego wsparcia zachęciło pszczelarzy do skorzystania z tego działania (stanowiło ono 26-28% wartości umów rozliczonych przez ARR). Na uwagę zasługuje fakt, że według wykładni prawa nie może korzystać ze wsparcia na zakup sprzętu pszczelarskiego pszczelarz będący samoistnym lub zależnym posiadaczem gospodarstwa, którego

Tabela 1. Projekty złożone w ARR w ramach Krajowego Programu Wsparcia Pszczelarstwa Mechanizm „Wsparcie rynku produktów pszczelich” na sezon 2012/2013

Nazwa działania „Wsparcie rynku produktów pszczelich”	Liczba złożonych projektów	Wartość dostępnych środków(tys. zł)	Wartość złożonych projektów (tys. zł)
Szkolenia	52	6 805,59	1 399,767
Zakup sprzętu pszczelarskiego	78		8 840,783
Zwalczanie warrozy	81	6 186,9	11 846,018
Zakup lawet	56	2 062,3	1 294,657
Analiza jakości miodu	29	618,69	434,230
Stosowane programy badawcze	0	412,46	0
Zakup pszczół	78	4 537,06	9 199,514
Razem	374	20 623,0	33 014,969

Źródło: informacje ARR na podstawie Materiały nt. aktualnej sytuacji rynku pszczelarstwa oraz funkcjonowania sektora pszczelarskiego w Polsce po 2014 r. posiedzenia Senackiej Komisji Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

wielkość ekonomiczna stanowi równowartość lub więcej niż 4 ESU (Europejska Jednostka Wielkości Ekonomicznej)⁵.

W dniu 15 października 2012 r. zakończył się kolejny, drugi rok realizacji trzyletniego III KPWP. Wykorzystano do tego momentu w sumie 20,52 mln zł, co stanowiło 91,5% dostępnych na ten cel środków. Głównymi pozycjami budżetowymi, stanowiącymi w latach 2007-2010 ok. 90-94%, były środki przeznaczane na refundację leków warrobójczych i zakup pszczoł, podczas gdy w latach 2010-2012 stanowiły one 43% w strukturze złożonych projektów, a opiewały na kwotę stanowiącą 61-64% ich wartości. Na sezon 2012/2013 organizacje pszczelarzkie złożyły w ARR 374 projekty, ubiegając się o refundację ok. 33 mln zł, jednak ARR dysponowała wówczas jedynie kwotą 20,6 mln zł, stąd też nastąpiło pewne ograniczenie w refinansowaniu (tab. 1).

4. Terytorialne wsparcie rynku produktów pszczelich w ramach II i III Krajowego Programu Wsparcia Pszczelarstwa w Polsce

W ramach mechanizmu „Wsparcie rynku produktów pszczelich” w II i III Krajowym Programie Wsparcia Pszczelarstwa w Polsce są realizowane działania „Pomoc techniczna dla pszczelarzy i organizacji”. Beneficjenci mogą uzyskać fundusze w ramach refundacji „Szkoleń”, „Zakupu leków do zwalczania warrozy”, „Najmu lawet i zakupu przyczep (lawet) do przewozu uli”, „Zakupu pszczoł” oraz „Analizy jakości miodu i zakupu sprzętu do laboratorium” (w latach 2007/08–2009/10). Jednak w kolejnych latach 2010/11–2011/12 wyodrębniono oddzielne pozycje dla „Analizy jakości miodu” oraz „Zakupu sprzętu pszczelarskiego”.

Dla zapewnienia rozwoju sektora pszczelarskiego niezmiernie ważne staje się organizowanie i prowadzenie szkoleń, konferencji przekazujących aktualną wiedzę teoretyczną, jak i praktyczną w zakresie pszczelarstwa. Mają one charakter zajęć podstawowych przygotowujących nowe osoby zainteresowane zakładaniem własnej pasieki, jak i zaawansowanych – skierowanych do obecnych pszczelarzy, którzy chcą pozyskać cenne informacje np.: w zakresie dzisiejszych zagrożeń w środowisku bytowania wewnętrznym i zewnętrznym rodziny pszczoły. Ten rodzaj wsparcia dla środowiska jest istotny, zwłaszcza że dominują w nim pszczelarze, którzy przekroczyli 50. rok życia, stanowiąc ponad 60% zrzeszonych w Polskim Związku Pszczelarskim (PZP). Niewielki jest odsetek pszczelarzy młodych – poniżej 35. roku życia, stanowiący ok. 1/10 zbiorowości, a jeszcze mniej jest kobiet. Dla przykładu wśród 38,8 tys. pszczelarzy w PZP (29,4 tys. zrzeszonych i ok. 9,4 tys. niezrzeszo-

⁵ ESU – Europejska Jednostka Wielkości Ekonomicznej. Oznacza, że gospodarstwem rolnym jest to o powierzchni użytków rolnych co najmniej 1 ha lub nieruchomości służąca do prowadzenia produkcji w zakresie działów specjalnych produkcji rolnej w rozumieniu przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników. Równowartość 4 ESU w przeliczeniu na PLN wynosiła 20 724,96 zł.

nych) 1748 to kobiety (6% w ogólnej liczbie pszczelarzy zrzeszonych). W Polsce funkcjonują głównie niskotowarowe ekstensywne gospodarstwa pasieczne, mające amatorski charakter – przekazywane z pokolenia na pokolenie, a w związku z tym każde działanie edukacyjne pozwalające promować wiedzę umożliwiającą świadomą pracę pszczelarza w pasiece jest bezcenne. Nie należy się zatem dziwić, że zainteresowania ze strony organizacji wsparciem w ramach szkoleń i konferencji skierowanych do pszczelarzy w latach 2007-2012 było duże. Zgłoszono 228 projektów, których wartość wyniosła ponad 5 mln zł. Pięć województw: wielkopolskie, dolnośląskie, lubelskie, małopolskie i mazowieckie przygotowało po 24-25 projektów, czyli połowę wszystkich zgłoszonych do realizacji (tab. 2 i 3). Pszczelarze cenią sobie dostęp do fachowej wiedzy w zakresie gospodarki pasiecznej i pszczelarstwa, starają się ją systematycznie podnosić, wprowadzając postęp w pasiekach. Nie posiadamy jeszcze wystarczającej wiedzy, która pozwoliłaby definitywnie określić powody np. strat w rodzinach pszczelich w kraju czy na świecie. Naukowcy zidentyfikowali dotychczas kilka czynników, do których zaliczyć należy: szkodniki, choroby, pestycydy, metody hodowli pszczół, praktyki rolnicze oraz klimat⁶. Pszczoły ulegają różnym schorzeniom wywołanym np. przez bakterie, wirusy, grzyby, pierwotniaki czy roztocza. Według badań winę za straty w rodzinach pszczelich ponoszą przede wszystkim: *Varroa destructor*, zgnielec amerykański, zgnielec europejski, *Nosema spp.*, świrdraczek pszczeli, wirusy pszczoły miodnej. Poza wymienionymi istnieje jeszcze wiele innych niebezpieczeństw – chrząszcz *Aethina tumida*, pasożytnicze roztocza *Tropilaelaps* czy szerszeń azjatycki⁷. Jednak z uwagi na skalę problemów w Polsce uznano, że kolejnym działaniem, które finansuje ARR jest „Zakup leków do zwalczania warrozy”. Ma ono służyć poprawie zdrowotności pogłowia pszczół oraz wpływać pośrednio na wzrost wydajności produkcji miodu. Corocznie organizacje pszczelarskie zgłaszały ponad 70 projektów dotyczących walki z warrozą (tab. 2 i 3). W latach 2007-2012 wydano na ten cel blisko 35 178,1 tys. zł. Ponad 5,1 mln zł wykorzystano w województwie lubelskim, gdzie jest największa zarejestrowana liczba rodzin pszczelich (w 2012 r. wynosiła ok. 163,5 tys.), a 3,5 mln w wielkopolskim. Po 2,7 mln zł w województwach dolnośląskim, małopolskim, śląskim i mazowieckim, (odpowiednio liczba rodzin pszczelich liczyła w 2012 r. ok. 9,7 tys., 113,6 tys., 64 tys. i 94,4 tys.), najmniej zaś w podlaskim (404 tys. zł) i opolskim (881 tys. zł).

Kolejnym ważnym działaniem wspieranym przez ARR jest „Racjonalizacja przemieszczania rodzin pszczelich na pożytki” w KPWP w latach 2007-2010, zaś w latach 2010-2013 określono go jako „Racjonalizację sezonowego przenoszenia uli”. W pierwszym z wymienionych programów uznano za istotne wspieranie działań

⁶ *Bee health in Europe – Facts and figures 2013, Bridging science and policy*, OPERA Research Center, Università Cattolica del Sacro Cuore.

⁷ *Bee Mortality and Bee Surveillance in Europe. European Food Safety Authority*, “The EFSA Journal” 2008, 154, s. 1-28.

mających na celu racjonalizację prowadzenia wędrownej gospodarki pasiecznej poprzez zapewnienie pszczelarzom dostępności do lawet oraz zachęcenie grup drobnych pszczelarzy do wspólnego przewożenia uli na pożytki, co powinno spowodować zwiększenie produkcji miodu i innych produktów pszczelich oraz zapylenie roślin na jak największym obszarze kraju. Okazuje się, że to działanie nie cieszyło się popularnością wśród pszczelarzy. W II KPWP złożono łącznie tylko 5 projektów na kwotę 25,95 tys. zł. Refundacji podlegały wówczas koszty poniesione na najem lawet (specjalistycznych przyczep) do przewozu uli, ale tylko za te dni, w których dana laweta była wykorzystana do: transportu rodzin pszczelich na pożytek oraz dojazdu do miejsca pozostawienia rodzin pszczelich na pożytku i transportu/dojazdu z powrotem do miejsca zamieszkania. W latach 2010-2013 przygotowano nowe podejście do zagadnienia i wprowadzono refundację kosztów zakupu przyczep (lawet) do przewozu uli. Pomoc została jednak skierowana do pszczelarzy, którzy posiadają co najmniej 50 rodzin pszczelich, a maksymalna wysokość pomocy w okresie jednego sezonu jest limitowana i nie może być wyższa niż 8 tys. zł. Nie może korzystać z tego wsparcia pszczelarz, który jest samoistnym lub zależnym posiadaczem gospodarstwa, którego wielkość ekonomiczna stanowi równowartość lub więcej niż 4 ESU. W okresie 2010-2012 działaniem tym objętych było 97 projektów, a umowy realizacji opiewały na kwotę 1 269,78 mln zł, z tego najwięcej trafiło do pszczelarzy z województwa lubelskiego (243,9 tys. zł), wielkopolskiego (174,9 tys. zł) i pomorskiego (127 tys. zł) (tab. 2 i 3).

Kolejnym ważnym dla pszczelarstwa działaniem jest refundacja kwot wydatkowanych przez pszczelarzy na analizę jakości miodu i zakup specjalistycznych urządzeń laboratoryjnych ujęta łącznie w II KPWP, w III KPWP zaś została ujęta oddzielnie w pozycjach – analiza jakości miodu i zakup sprzętu pszczelarskiego. Celem tego działania było do 2010 r. wspieranie laboratoriów prowadzących analizy właściwości fizykochemicznych miodu, poprzez zwrot kosztów poniesionych na doposażenie w nowoczesny sprzęt specjalistyczny laboratoriów działających na rzecz sektora pszczelarskiego. Zwrotem kosztów zostały objęte badania parametrów jakościowych miodu, określonych w Rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 3 października 2003 r. w sprawie szczegółowych wymagań w zakresie jakości handlowej miodu (DzU 2003, nr 181, poz.1773 ze zm.), oraz analiza pyłkowa miodu (nie uwzględniono w zwrocie poniesionych kosztów wydatków na zbieranie opakowania i przesyłki próbek). Należy sądzić, że wysoka jakość oferowanego w sprzedaży miodu powinna być dla pszczelarza jednym z głównych celów do osiągnięcia, uwiarygodnia wtedy nie tylko pszczelarza, ale i autentyczność produktu, który sprzedaje. Ponadto sprawia, że nabywca jest usatysfakcjonowany z jego konsumpcji i w kolejnym okresie może być lojalnym jego nabywcą. Działanie to pozwala na szerszą ocenę parametrów jakości handlowej produktów pszczelich. Umożliwia także łatwiejszy dostęp do podstawowych badań miodu, pozwalając na wczesne identyfikowanie jakichkolwiek zagrożeń obniżenia jakości produktu w poszczególnych pasiekach. Większa niż dotychczas skala podmiotów korzystających z tych badań

Tabela 2. KPWP w zakresie mechanizmu „Wsparcie rynku produktów pszczelich” w latach 2007/08-2011/12 – liczba zrealizowanych umów

Województwo	Liczba umów zrealizowanych					„Szkolenia”					„Zakup leków do zwalczania warrozy”					„Najmu lawet i zakup przyczep (lawet) do przewozu uli”					„Zakup pszczół”					„Analizy jakości miodu i zakup sprzętu do laboratorium” w latach 2007/8-2009/10, oraz w kolejnych latach 2010/11-E 2011/12 odrębnie pozycje dla „Analizy jakości miodu” oraz „Zakup sprzętu pszczelarskiego”						
	A	B	C	D	E	A	B	C	D	E	A	B	C	D	E	A	B	C	D	E	A	B	C	D	E	A	B	C	D*	E*	F*	G*
dolnośląskie	20	18	22	33	31	5	3	5	6	5	6	6	6	6	7	1	1	2	6	5	6	6	6	6	6	2	2	3	3	2	6	6
kujawsko-pomorskie	7	7	9	14	15	1	1	3	3	3	3	3	3	3	0	0	0	2	3	3	3	3	3	3	0	0	0	0	0	3	3	
lubelskie	22	21	23	32	33	4	5	5	5	5	7	7	7	7	6	0	0	0	5	6	7	7	7	7	7	2	2	4	1	2	7	7
lubuskie	5	5	6	11	11	1	1	2	2	2	2	2	2	2	0	0	0	2	2	2	2	2	2	2	0	0	0	1	1	2	2	
łódzkie	13	13	14	16	14	1	3	3	2	2	5	4	5	4	3	0	0	0	2	2	5	4	5	4	4	2	2	1	0	0	4	3
małopolskie	14	14	18	24	22	3	4	6	5	6	5	4	5	5	4	0	0	0	3	2	5	4	5	5	4	1	2	2	2	2	4	4
mazowieckie	28	24	25	42	39	5	3	5	7	4	10	9	9	9	9	0	0	0	6	5	11	9	9	9	9	2	3	2	2	3	9	9
opolskie	4	4	4	6	6	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
podkarpackie	17	15	16	29	28	2	1	1	2	1	6	6	6	7	7	0	0	0	4	3	6	6	6	7	7	3	2	3	3	3	6	7
podlaskie	10	9	8	16	15	3	2	1	3	3	3	3	3	4	3	0	0	0	1	1	3	3	3	4	4	1	1	1	0	0	4	4
pomorskie	6	9	9	14	14	1	2	2	2	2	2	3	3	3	3	0	0	0	3	3	2	3	3	3	3	1	1	1	0	0	3	3
śląskie	17	15	17	23	27	3	2	3	3	3	7	6	6	6	7	0	0	0	3	2	6	6	6	5	6	1	1	2	2	2	4	7
świętokrzyskie	5	5	5	10	10	1	1	1	1	1	2	2	2	2	2	0	0	0	2	2	2	2	2	2	2	0	0	0	1	1	2	2
warmińsko-mazurskie	16	15	15	24	25	2	3	3	2	3	6	6	6	6	6	0	0	0	3	3	6	6	6	6	6	2	0	0	1	1	6	6
wielkopolskie	16	16	16	25	26	5	5	5	5	5	5	5	5	5	0	0	0	5	5	5	5	5	5	5	5	1	1	1	1	1	4	5
zachodnio-pomorskie	10	9	10	16	15	2	2	3	3	2	4	4	4	4	4	1	0	0	2	2	3	3	3	3	3	0	0	0	0	0	4	4
POLSKA	210	199	217	335	331	40	39	49	52	48	74	71	73	74	72	2	1	2	50	47	73	70	72	72	72	19	18	21	18	19	69	73

A 2007/8, B 2008/9, C 2009/10, D 2010/11, E 2011/12

*Refundowane są działania w ramach „Analizy jakości miodu i zakup sprzętu do laboratorium” w A 2007/8, B 2008/9, C 2009/10, w kolejnych latach D 2010/11, E 2011/12 w statystyce ujęto odrębnie pozycje dla „Analizy jakości miodu” oraz F 2010/11, i G 2011/12 „Zakup sprzętu pszczelarskiego”.

Źródło: opracowanie na podstawie danych Agencji Rynku Rolnego.

Tabela 3. KPWP w zakresie mechanizmu „Wsparcie rynku produktów pszczelich” w latach 2007/08-

Woje- wództwo	Wartość umów zrealizowanych (w tys. zł)					„Szkolenia”					„Zakup leków do zwalczania warrozy”				
	A	B	C	D	E	A	B	C	D	E	A	B	C	D	E
dolnośląskie	1171,8	1245,5	1201,8	1392,1	1552,7	100,3	43,1	62,4	54,0	101,6	506,4	548,6	569,9	491,1	633,3
kujawsko- pomorskie	648,3	725,5	733,3	772,9	959,3	1,6	3,76	35,1	25,1	69,0	334,6	351,6	358,7	323,7	407,6
lubelskie	2437,5	2881,3	2668,9	2914,5	3205,4	131,5	113,7	105,5	94,7	90,9	910,6	961,7	1 125,8	1 031,5	1 098,3
lubuskie	414,1	502,4	594,7	690,0	732,2	8,6	8,67	79,6	80,6	77,5	253,0	247,8	265,4	266,6	317,4
łódzkie	644,8	767,8	814,5	818,7	859,7	21,8	54,4	37,7	26,8	27,5	279,8	302,5	383,4	326,3	375,0
małopolskie	1154,0	1302,1	1314,5	1389,1	1725,0	61,5	63,1	127,2	147,6	196,5	508,9	530,3	557,3	467,6	665,7
mazowieckie	1438,8	1391,8	1279,3	1399,1	1580,9	152,7	48,7	51,1	127,0	104,5	546,8	583,8	554,7	493,8	613,8
opolskie	353,1	353,5	396,4	412,7	505,6	29,2	20,6	10,1	14,8	31,9	167,7	164,7	196,6	158,4	193,6
podkarpackie	959,5	1084,7	1147,4	1155,4	1267,0	57,0	22,2	62,5	60,7	61,0	496,3	495,9	563,3	433,4	527,5
podlaskie	155,1	163,3	226,4	243,1	220,8	26,1	11,2	46,4	57,2	30,8	72,6	73,1	97,7	81,8	78,9
pomorskie	588,2	687,4	743,0	991,3	1037,7	13,5	59,1	50,5	35,7	41,8	313,3	304,6	329,5	362,7	404,9
śląskie	1228,6	1194,5	1177,8	1401,3	1470,2	80,3	44,9	78,8	105,4	78,4	481,6	482,2	589,8	606,1	582,8
święto- krzyskie	482,5	665,6	682,7	703,8	773,6	14,3	32,1	24,7	15,40	23,2	245,9	282,2	324,5	272,2	314,4
warmińsko- mazurskie	1034,1	1275,9	1078,0	1132,4	1392,4	54,70	129,4	96,5	36,4	31,5	392,7	416,2	399,6	455,9	543,8
wielko- polskie	1633,4	1757,2	1609,7	1984,9	2330,4	93,2	80,1	126,3	128,8	121,9	678,6	686,9	633,1	689,4	839,7
zachodnio- pomorskie	536,8	571,9	722,8	868,7	909,5	19,8	53,7	100,6	93,8	77,3	293,6	285,4	329,8	288,8	351,9
POLSKA	14880,6	16570,4	16391,4	18270,1	20522,5	866,8	789,0	1095,7	1104,2	1165,6	6482,6	6717,7	7279,0	6749,9	7948,7

A 2007/8, B 2008/9, C 2009/10, D 2010/11, E 2011/12

*Refundowane są działania w ramach „Analizy jakości miodu i zakup sprzętu do laboratorium” pozycje dla „Analizy jakości miodu” oraz F 2010/11, i G 2011/12 „Zakup sprzętu pszczelarskiego”

Źródło: opracowanie na podstawie danych Agencji Rynku Rolnego.

2011/12 – wartość zrealizowanych umów (tys. zł)

„Najmu lawet i zakup przyczep (lawet) do przewozu uli”					„Zakup pszczół”					„Analizy jakości miodu i zakup sprzętu do laboratorium” w latach 2007/8-2009/10, oraz w kolejnych latach 2010/11-E 2011/12 odrębnie pozycje dla „Analizy jakości miodu” oraz „Zakup sprzętu pszczelarskiego”						
A	B	C	D	E	A	B	C	D	E	A	B	C	D*	E*	F*	G*
5,9	5,5	11,3	81,6	44,9	530,9	640,7	548,3	314,0	330,6	28,3	7,6	9,8	6,6	2,1	444,7	440,1
0	0	0	6,7	9,2	312,0	370,1	339,5	182,7	178,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	234,6	294,5
0	0	0	126,8	117,1	1 329,5	1 762,3	1 180,3	873,4	1 081,6	18,3	43,5	257,4	2,9	11,7	785,1	805,7
0	0	0	5,1	14,7	152,4	245,9	249,7	123,5	110,3	0,0	0,0	0,0	9,7	9,7	204,5	202,5
0	0	0	3,9	18,1	319,1	371,4	353,0	157,6	187,4	24,0	39,4	40,3	0,0	0,0	304,0	251,5
0	0	0	38,5	39,0	579,6	698,8	621,7	358,1	440,1	3,9	9,9	8,2	18,0	22,9	359,2	360,7
0	0	0	59,0	45,7	726,5	741,2	655,7	346,0	418,4	12,6	18,0	17,8	18,2	27,4	354,9	371,0
0	0	0	21,4	15,9	141,7	156,0	178,7	105,7	126,7	14,5	12,0	11,0	19,8	10,7	92,5	126,6
0	0	0	32,4	17,8	390,9	555,5	513,7	270,2	308,9	15,1	11,1	7,9	18,3	12,8	340,2	338,9
0	0	0	2,6	6,6	55,3	78,1	81,5	52,0	58,6	1,0	1,0	0,8	0,0	0,0	49,5	45,9
0	0	0	74,7	52,3	258,6	321,4	362,0	220,2	283,4	2,7	2,3	0,9	0,0	0,0	297,9	255,3
0	0	0	36,1	21,3	502,8	611,3	450,3	283,3	357,6	164,0	56,0	58,8	19,0	7,7	351,4	422,3
0	0	0	40,3	26,7	222,3	351,2	333,3	138,0	170,9	0,0	0,0	0,0	3,4	3,4	234,5	234,9
0	0	0	29,8	31,5	585,1	730,3	581,8	309,1	420,0	1,5	0,0	0,0	2,4	3,0	298,7	362,5
0	0	0	93,8	81,0	850,4	976,6	836,2	491,5	575,1	11,0	13,5	14,1	2,9	7,3	578,3	705,4
3,2	0	0	49,8	24,7	220,1	232,8	292,4	136,4	171,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	299,8	284,0
9,1	5,5	11,3	702,8	566,9	7177,4	8843,8	7578,2	4362,2	5220,6	296,9	214,3	426,9	121,2	118,6	5229,7	5501,9

w A 2007/8, B 2008/9, C 2009/10, w kolejnych latach D 2010/11, E 2011/12 w statystyce ujęto odrębnie

miałaby prowadzić do obniżenia kosztów analizy miodu ponoszonych przez pszczelarzy. Jednak w latach 2007/08–2009/10 złożono do ARR łącznie 58 projektów w ramach działania „Analiza jakości miodu i zakup sprzętu do laboratorium”, opiewających na kwotę 938,1 tys. zł. W wykorzystaniu funduszy na ten cel dominowały dwa województwa: lubelskie i śląskie. Zagospodarowały one kwotę odpowiednio 319,2 tys. zł i 278,8 tys. zł, co stanowiło razem 63,7% wartości wszystkich zrealizowanych umów. Okazuje się, że w okresie 2009/10 zwrot kosztów uzyskał jeden projekt opiewający na kwotę 236 tys. zł (tab. 2 i 3), podczas gdy w latach 2010/11–2011/12 pszczelarze wykazali się większą aktywnością, kupując sprzęt pszczelarski za kwotę 10 731,6 tys. zł (realizując 142 umowy). Założeniem tego działania jest przyczynienie się do modernizacji pasiek i ich unowocześnienia. Jest to możliwe poprzez wsparcie zakupu fabrycznie nowego specjalistycznego sprzętu, jak: miodarki, odstojniki, prasy do wyrobu węzy na własne potrzeby, stoły do odklepienia plastrów, suszarki do suszenia obnóży pyłkowych, topiarki do wosku oraz urządzenia do kremowania miodu. Pomoc jest zawężona i skierowana jedynie do pszczelarzy, którzy posiadają co najmniej 20 rodzin pszczelich, lub pszczelarzy będących samodzielnym lub zależnym posiadaczem gospodarstwa.

Niepokojące sygnały dotyczące strat w rodzinach pszczelich i zwiększona śmiertelność pszczół obserwowana na całym świecie, w tym w krajach członkowskich UE, zostały dostrzeżone także w KPWP jako działanie „Zakup pszczół”, którego celem w Polsce jest: podniesienie jakości pogłównia pszczół, rozbudowa istniejących pasiek, zwiększenie wydajności rodzin pszczelich czy poprawa zdrowotności pasiek. Przy analizie tego działania należy zwrócić uwagę na zmianę kryteriów kosztów, jakimi kierowała się Agencja Rynku Rolnego przy refundacji. Otóż w latach 2007-2010 refundacji podlegały koszty poniesione na zakup matek pszczelich, pakietów, odkładów pszczelich dokonanych wyłącznie na potrzeby gospodarstw pasiecznych. (Odkład – 2-4 plastry z krytym czerwiem i obsiadającymi je pszczołami robotnicami oraz z młodą matką czerwiącą i zapasem pokarmu dla pszczół. Pakiet 1-2,5 kg pszczół robotnic z młodą matką czerwiącą, bez plastrów, umieszczonych w odpowiednio osiatkowanym opakowaniu przystosowanym do transportu i zaopatrzone w pokarm dla pszczół.) Natomiast w latach 2011-2013 wprowadzono pewne ograniczenia i uszczegółowiono zakres pomocy skierowanej do odbiorcy końcowego. Teraz refundacji podlegają jedynie koszty poniesione na zakup matek pszczelich nieunasiennionych, unasiennionych naturalnie i unasiennionych sztucznie ze sprawdzonym czerwiem, a także pakietów, odkładów pszczelich dokonanych wyłącznie na potrzeby gospodarstw pasiecznych⁸. Rokrocznie składanych jest od 70

⁸ Zgodnie z wytycznymi zakup pszczół powinien być dokonywany: w przypadku matek pszczelich w pasiekach, które realizują programy hodowlane dla linii hodowlanych, dla których prowadzone są księgi lub rejestry, a w przypadku pakietów, odkładów w pasiekach prowadzących programy hodowlane dla linii hodowlanych, dla których też prowadzone są księgi lub rejestry. Matki w pakietach, odkładach kupowanych w pasiekach rekomendowanych, muszą pochodzić od matek reprodukcyjnych, pochodzących z pasiek realizujących programy hodowlane dla linii hodowlanych, dla których także

do 73 projektów w całym kraju na to działanie. W latach 2007-2012 zrealizowano 359 umów o wartości 33 182,5 tys. zł. Pomimo że w województwie mazowieckim dotychczas na działanie „Zakup pszczół” złożono najwięcej, bo 47 umów opiewających na kwotę 2,8 mln zł, to niemal 2,5-krotnie więcej środków trafiło do pszczelarzy w województwie lubelskim 6,2 mln zł, czyli 18,7% wartości projektów ogółem (tab. 2 i 3).

W KPWP zostały również ujęte środki w ramach działania „Współpraca z wyspecjalizowanymi jednostkami wdrażającymi programy naukowo-badawcze w dziedzinie pszczelarstwa i produktów pszczelich”, których celem jest wspieranie związków nauki z praktycznym wykorzystaniem nowych (innowacyjnych, praktycznych) rozwiązań w zakresie pszczelarstwa. Wyniki prac prowadzonych przez ośrodki naukowo-badawcze w tym zakresie powinny nie tylko być rozpowszechniane wśród pszczelarzy m.in. poprzez publikowanie wyników wdrożeń np.: w czasopismach branżowych, poradnikach itp., ale, co najważniejsze, wykorzystywane w praktyce pszczelarskiej. Okazuje się, że to działanie jak dotąd nie cieszyło się zainteresowaniem podmiotów, do których było skierowane – tzn.: jednostek badawczo-rozwojowych zajmujących się tematyką pszczelarską, związków pszczelarskich, stowarzyszeń czy zrzeszeń pszczelarzy, grup producenckich pszczelarzy, spółdzielni pszczelarskich. W latach 2007-2012 zgłoszono jedynie w województwie lubelskim dwa projekty na kwotę 47,57 tys. zł, a w 2013 r. w budżecie zaplanowano na ten cel 412,46 tys. zł, nie został jednak złożony ani jeden projekt.

5. Podsumowanie

Analizując stopień i kierunki wykorzystania środków w ramach trzech kolejnych trzyletnich krajowych programów wsparcia pszczelarstwa w Polsce, począwszy od 2004 r., a zwłaszcza w okresie 2007/08 – 2009/10 i 2010/11 – 2012/13, można wysnuć następujące wnioski:

1. Wzrasta corocznie poziom wsparcia finansowego w ramach mechanizmu „Wsparcie rynku produktów pszczelich”, a także liczba realizowanych umów – projektów w ramach refundacji zgłoszonych przez pszczelarzy zrzeszonych w różnych organizacjach pszczelarskich.

2. Opracowano serię działań wyraźnie ukierunkowanych na kwestię zdrowia pszczół i rozwój pszczelarstwa. Do najważniejszych, co do wysokości refundacji i udziału w strukturze kosztów, należy refundacja kosztów poniesionych na walkę z warrozą oraz zakup matek pszczół i sprzętu pszczelarskiego.

prorowadzone są księgi lub rejestry. Istotne jest to, aby pochodzenie zakupionych matek pszczelich było potwierdzone w karcie pochodzenia. Jednak pszczelarz w danym sezonie nie może otrzymać więcej matek, pakietów lub odkładów pszczelich łącznie niż 50% liczby posiadanych przez niego rodzin pszczelich. Natomiast odbiorcami matek, pakietów i odkładów pszczelich zakupionych w ramach projektu nie mogą być pasieki: realizujące programy hodowlane dla linii hodowlanych, dla których prowadzone są księgi lub rejestry, rekomendowane przez podmiot uprawniony, które dokonują sprzedaży.

3. Szanse uzyskania środków dostępnych na unowocześnienie pasiek wymagają spełnienia określonych warunków, przez co ich dostępność jest ograniczona i nie wszyscy pszczelarze mogą z nich skorzystać.

4. Ujemną stroną programu jest to, że wsparcie zakupu sprzętu pszczelarskiego nie obejmuje samoistnych lub zależnych posiadaczy gospodarstwa, którego wielkość ekonomiczna stanowi równowartość lub więcej niż 4 ESU.

5. Innym ograniczeniem w latach 2010-2013 jest nowe podejście do „Refundacji kosztów zakupu przyczep (lawet) do przewozu uli”. Z wsparcia może korzystać tylko beneficjent, który posiada co najmniej 50 rodzin pszczelich.

6. Konieczne jest poznanie rzeczywistego stanu pogłowia pszczół i liczby pasiek w kraju, a ponadto regularnego ich monitorowania i uaktualniania ewidencji, co umożliwiłoby efektywniejsze wykorzystanie dostępnych środków.

7. Należy skupić się nadal na poprawie praktyk pszczelarskich poprzez kontynuowanie działań edukacyjnych oraz promowanie komunikacji i szkoleń z zakresu dobrej praktyki pszczelarskiej.

Literatura

Analiza sektora pszczelarskiego w Polsce dla opracowania Krajowego Programu Wsparcia Pszczelarstwa w latach 2010-2013, Instytut Sadownictwa i Kwiaciarnictwa im. S. Pieniżka w Skierniewicach, Oddział Pszczelarstwa w Puławach.

Bee health in Europe – Facts and figures 2013, Bridging science and policy, OPERA Research Center, Università Cattolica del Sacro Cuore.

Bee Mortality and Bee Surveillance in Europe. European Food Safety Authority, “The EFSA Journal” 2008, 154.

Cichoń J., Wilde J., *Competitiveness of the Polish beekeeping industry in the European market*, “Pszczelnictwo” Zeszyty Naukowe 40 (2), 1996.

Gerula D., Węgrzynowicz P., Semkiw P., *Analiza sektora pszczelarskiego dla opracowania 3-letniego Programu Wsparcia Pszczelarstwa w Polsce w latach 2007-2013*, Oddział Pszczelarstwa Instytutu Sadownictwa i Kwiaciarnictwa w Puławach, Puławy 2007.

Realizacja Mechanizmu WPR Wsparcie rynku produktów pszczelich. Warunki ubiegania się o refundację kosztów poniesionych w ramach realizacji mechanizmu. Wsparcie rynku produktów pszczelich w latach 2010/11, 2011/12, 2012/13, Załącznik do Zarządzenia Nr 160/2010/Z Prezesa ARR z dnia 15 października 2010.

Semkiw P., *Sektor pszczelarski w Polsce w 2012 r.*, Instytut Ogrodnictwa w Skierniewicach Oddział Pszczelnictwa w Puławach, Puławy 2012 (maszynopis powielony).

Załącznik do Zarządzenia Nr 160/2010/Z Prezesa ARR z dnia 15 października 2010 r. Warunki ubiegania się o refundację kosztów poniesionych w ramach realizacji mechanizmu Wsparcie rynku produktów pszczelich.

Wsparcie rynku produktów pszczelich, Biuletyn Informacyjny, wrzesień 2008, nr 9 (207), ARR, Warszawa.

www.arr.gov.pl.

THE USE OF FUNDS UNDER NATIONAL PROGRAMMES FOR THE SUPPORT OF APICULTURE IN POLAND

Summary: The article aims at presenting the objectives and levels of spending funds under the National Programme for the Support of Apiculture in Poland between 2007/08-2009/10 and 2010/11-2012/13. The author discusses hitherto unpublished figures generated by the Agricultural Market Agency, as well as information concerning the current situation on the apiculture market in Poland and the prospects after 2014. This article is a product of the project No. 3745/B/H03/2011/40 NCN implemented between 2010-2014. The analysis was carried out based on a descriptive method, however, the elements of comparative analysis are also present.

Keywords: National Programme for the Support of Apiculture in Poland, bees, apiculture.